

Muistio

18.7.2023

Click or tap here to
enter text.

Vesiviljelytopaikkojen hyväksymisestä ja eläinterveyttä koskevista vaatimuksista maan sisäisissä vesieläinten siirroissa annetun maa- ja metsätalousministeriön asetuksen muuttamisesta annettava maa- ja metsätalousministeriön asetus sekä kalojen tarttuvan haimakuoliotaudin ja lohikalojen alfavirustartuntojen leviämisen estämiseksi perustettavasta rajoitusalueesta annetun maa- ja metsätalousministeriön päätöksen muuttamisesta annettava maa- ja metsätalousministeriön päätös, perustelumuuisto

Esitetään muutettavaksi vesiviljelytopaikkojen hyväksymisestä ja eläinterveyttä koskevista vaatimuksista maan sisäisissä vesieläinten siirroissa annetun maa- ja metsätalousministeriön asetuksen (320/2021) 2 §:n 1 momentti ja 6 § sekä lisättäväksi asetukseen uusi liite 2, sekä

muutettavaksi kalojen tarttuvan haimakuoliotaudin ja lohikalojen alfavirustartuntojen leviämisen estämiseksi perustettavasta rajoitusalueesta annetun maa- ja metsätalousministeriön päätöksen (324/2021) 2 §:n 1 momentti ja 3 § sekä lisättäväksi päätökseen uusi liite 1.

Muutosten ja lisäysten tarkoituksena on

- 1) selventää käsitteitä sisävesialue ja luonnonvaraisten vesieläinten siirrot ottaen huomioon eri keinot vaelluskalakantojen palauttamiseksi, sekä
- 2) lisätä Hiitolanjoen päävesistöalueen osat, joihin Laatokan lohi nousee, rajoitusalueeseen tai alueeseen, johon sovelletaan taudinehkäisytoimenpiteitä

Sisävesialue ja siirrot

Käsitteiden selventämiseksi erotettaisiin pysyvät kalatiet väliaikaisista ratkaisuihin vaelluskalojen palauttamiseksi tai siirtämiseksi nousuesteen yläpuolelle. Pysyvillä kalateilla tarkoitettaisiin pysyviä rakennelmia, kuten kalaportaita ja uomia, luonnollisia uomia taikka vesilain (587/2011) 3 luvun 14 §:n tarkoittamana kalatalousveloitteena sijoitettuja vesieläinten nousun mahdollistavia laitteita. Vesieläinten nousun mahdollistavien laitteiden sijoittamiseen nousuesteen yhteyteen muutoin kuin vesilain tarkoittamana kalatalousveloitteena sovellettaisiin vesieläinten siirtämistä koskevia säännöksiä.

Voimassa olevassa asetuksessa ja päätöksessä säädetään terveysehdoista luonnonvaraisten kalojen siirroissa merialueelta sisävesialueelle. Sisävesialue määritellään alueiksi, joihin merialueen vaelluskalat eivät voi nousta tai joihin noustakseen niiden on ohitettava vähintään kaksi nousuestettä. Asetuksessa ja päätöksessä ei säädetä tarkemmin tavasta, millä vaelluskalat ohittavat nousuesteet. Alun perin on tarkoitettu kalaportaita, mutta joissa on myös uomia, joita pitkin vaelluskalat pääsevät nousuesteiden ohi. Lisäksi on kehitetty laitteita, joihin kalat uivat, jonka jälkeen ne nostetaan nousuesteen yläpuolelle veden

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Maa- ja metsätalousministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

paineella. On syntynyt epäselvyyttä siitä, rinnastetaanko tällaisia laitteita kalaportaisiin tai uomiin, vai tulisiko niiden käyttöä katsoa kalojen siirroksi.

Eläintautilailla ei pyritä edistämään eikä vaikeuttamaan vaelluskalakantojen elvyttämistä, ainoastaan hallitsemaan vesieläinten siirroista mahdollisesti aiheutuvia eläintautiriskejä. Kaikkiin keinoihin liittyy jonkinasteinen potentiaalinen riski, mutta riski liittyy ensisijaisesti eläintautitilanteeseen eikä voida yksiselitteisesti katsoa riskien merkitsevästi riippuvan siitä, millä tavalla vaelluskalat ohittavat nousuesteen.

Siirtolupa ei vaikuta siihen, sisällytetäänkö nousuesteen yläpuolella oleva vesialue sisävesialueeseen vai ei. Uoma, rakennelma tai laite, joka mahdollistaa vaelluskalojen nousun nousuesteen ohi, voi sen sijaan muuttaa nousuesteen yläpuolisen vesialueen aseman sisävesialueen ulkopuoliseksi alueeksi tai rajoitusalueeksi. Tällainen muutos vaikuttaa alueelta vettä ottavien vesiviljelylaitosten mahdollisuuteen myydä vesieläimiä sisävesialueelle.

Jos vaelluskalojen nousun mahdollistavaa laitetta käytetään väliaikaisesti, yläpuolisen vesialueen asema voi vaihtua sisävesialueesta rajoitusalueeksi sen mukaan, milloin laite on paikallaan. Tällaista vaihtelua ei voida pitää kohtuullisena vesiviljelylaitosten toiminnan suunnittelun kannalta. Tällaisissa tapauksissa olisi tarkoituksenmukaisempaa hallita vaelluskalojen noususta aiheutuvia riskejä siirtoluvilla.

Jos vaelluskalojen nousun mahdollistava laite sijoitetaan nousuesteen yhteyteen vesilain 3 luvun 14 §:n tarkoittamana kalatalousvelvoitteena, kyseessä on pysyvä ratkaisu, jolla varmistetaan vaelluskalojen pääsy nousuesteen yläpuolella olevaan vesialueeseen. Jos tämä johtaa nousuesteen yläpuolisen vesialueen aseman muuttumiseen sisävesialueeksi rajoitusalueeksi, alueella sijaitsevien vesiviljelylaitosten tulee sopeuttaa toimintansa tähän muutokseen. Tällaisissa tapauksissa ei olisi enää tarkoituksenmukaista edellyttää siirtolupaa laitteen käytölle.

Esitetyillä sisävesialueen ja siirtojen määritelmiä koskevilla säädösmuutoksilla pyritään ainoastaan selkeyttämään eläintautilainsäädäntöä ja hallitsemaan siirtoihin liittyviä eläintautiriskejä. Ehdotuksilla ei ole tarkoitus vaikuttaa vaelluskalakantojen elvyttämisen käytettävien keinojen valintaan eikä vesilain nojalla tehtäviin päätöksiin kalatalousvelvoitteista.

Hiitolanjoen päävesistöalueen eräiden osien sisällyttäminen rajoitusalueeseen tai alueeseen, johon sovelletaan taudinehkäisytoimenpiteitä

Lisäksi säädettäisiin rajoituksista ja taudinehkäisytoimenpiteistä siirrettäessä vesieläimiä Hiitolanjoen vesistön eräiltä alueilta muualle sisävesialueelle. Hiitolanjoen pääuomasta on purettu kaksi nousuestettä ja kolmas on tarkoitus purkaa lähiaikoina, mikä tulee mahdollistamaan vaelluskalojen nousun Venäjän Laatokan alueelta Suomen puolelle. Laatokan alueella on esiintynyt kalojen tarttuvaa vertamuodostavan kudoksen kuoliota (*IHN-tautia*) ja tilanne muiden vakavien vesieläintautien osalta on epävarma.

Hiitolanjoen vesistö laskee Venäjän puolella Laatokkaan. Vaelluskalojen nousun esteenä on ollut kolme nousuestettä joen pääuomassa Suomen puolella. Näistä kaksi nousuestettä on purettu ja kolmas, Ritakosken pato, on tarkoitus purkaa joko v. 2023 tai v.2024. Ritakosken padon purkamisen jälkeen vaelluskalat, erityisesti Laatokan lohi, voivat nousta Venäjältä Suomen puolelle. Venäjän viranomaiset ilmoittivat IHN-taudista Laatokan alueella 2000-luvun alussa. Viime vuosina Laatokan tilanteesta vesieläintautien osalta ei ole saatu tietoja. Nousuesteiden purkamisen jälkeen vesieläintautien tilanne Hiitolanjoen vesistöalueella on verrattavissa merialueen tautitilanteeseen. Esitetään sovellettaviksi Hiitolanjoen vesistöalueelta muualle sisävesialueelle tehtäviin siirtoihin vastaavanlaisia rajoituksia ja taudinehkäisytoimenpiteitä kuin sovelletaan siirtoihin meri- ja nousualueelta sisävesialueelle. Rajoituksia ja taudinehkäisytoimenpiteitä sovellettaisiin kuitenkin vain Juvankosken alapuolisiin osiin (osa-alueet 3.01 ja 3.05), koska vaelluskalat eivät pysty nousemaan Juvankosken ohi. Alueella ei ole vesiviljelyä.

Yksityiskohtaiset perustelut

Maa- ja metsätalousministeriön asetus vesiviljelytopaikkojen hyväksymisestä ja eläinterveyttä koskevista vaatimuksista maan sisäisissä vesieläinten siirroissa annetun maa- ja metsätalousministeriön asetuksen muuttamisesta

1 § *Määritelmät*

Ehdotetaan lisättäväksi pysyvää kalatietä koskeva määritelmä. Pysyvällä kalatiellä tarkoitettaisiin uomaa, kalaporrasta tai muuta pysyvää rakennelmaa taikka vesilain (587/2011) 3 luvun 14 §:ssä tarkoitettamana kalatalousvelvoitteena sijoitettua vesieläinten nousua mahdollistavaa laitetta. Laitteita voidaan yleensä siirtää, mutta jos laite on sijoitettu nousuesteen yhteyteen kalatalousvelvoitteena, laitteen pois vieminen olisi velvoitteen vastainen ja laite voidaan katsoa pysyväksi kalatieksi.

Ehdotetaan täsmennettäväksi sisävesialueen määritelmää siten, että nousuesteen ohitusten osalta viitataan pysyvään kalatiehen. Jos vesieläinten nousu tapahtuu nousuesteen yhteyteen sijoitetussa siirrettävässä laitteessa, joka ei ole kalatalousvelvoite, kyseessä ei olisi pysyvä kalatie ja nousu tulkittaisiin siirroksi.

Ehdotetaan lisättäväksi siirtämistä koskeva määritelmä. Siirtäminen käsittäisi kaikki toimenpiteet, joilla siirretään vesieläimiä, mukaan lukien kalojen pääsyn varmistaminen nousuesteen yläpuoliseen vesistöön, pysyviä kalateitä lukuun ottamatta. Esimerkiksi muuna kuin kalatalousvelvoitteena nousuesteen yhteyteen sijoitettu laite olisi siirtämistä.

6 § *Taudinehkäisytoimenpiteet siirrettäessä luonnonvaraisia vesieläimiä elinympäristöstä toiseen ja uusi liite 2*

Ehdotetaan laajennettavaksi 6 §:n taudinehkäisytoimenpiteet siirtoihin Hiitolanjoen päävesistöalueen osista 03.01 (Hiitolanjoen alue) ja 03.05 (Torsanjärven valuma-alue) muualle sisävesialueelle. Patojen purkamisen jälkeen Laatokan lohi pääsee nousemaan Venäjältä näihin vesistöalueisiin aiheuttaen merialueeseen verrattavan tautiriskin.

Ehdotetaan lisättäväksi uusi liite 2, jossa on luettelo alueista, joihin sovelletaan 6 §:ssä säädettyjä taudinehkäisytoimenpiteitä siirrettäessä niiltä luonnonvaraisia vesieläimiä sisävesialueelle. Liitteeseen sisältyisivät samalla tavalla kuin voimassa olevassa asetuksessa Suomen alueella sijaitsevat vesialueet, jotka eivät ole sisävesialuetta, sekä uutena Hiitolanjoen päävesistöalueella osat 03.01 (Hiitolanjoen alue) ja 03.05 (Torsanjärven valuma-alue).

Maa- ja metsätalousministeriön päätös kalojen tarttuvan haimakuoliotaudin ja lohikalojen alfavirustartuntojen leviämisen estämiseksi perustettavista rajoitusalueesta annetun maa- ja metsätalousministeriön päätöksen muuttamisesta

2 § *Määritelmät*

Ehdotetaan lisättäväksi pysyvää kalatietä koskeva määritelmä. Pysyvällä kalatiellä tarkoitettaisiin uomaa, kalaporrasta tai muuta pysyvää rakennelmaa taikka vesilain (587/2011) 3 luvun 14 §:ssä tarkoitettamana kalatalousvelvoitteena sijoitettua vesieläinten nousua mahdollistavaa laitetta. Laitteita voidaan yleensä siirtää, mutta jos laite on sijoitettu nousuesteen yhteyteen kalatalousvelvoitteena, siirto olisi velvoitteen vastainen ja laite voidaan katsoa pysyväksi kalatieksi.

Ehdotetaan täsmennettäväksi sisävesialueen määritelmää siten, että nousuesteen ohitusten osalta viitataan pysyvään kalatiehen. Jos vesieläinten nousu tapahtuu nousuesteen yhteyteen sijoitetussa siirrettävässä laitteessa, joka ei ole kalatalousvelvoite, kyseessä ei olisi pysyvä kalatie ja nousu tulkittaisiin siirroksi.

Ehdotetaan lisättäväksi siirtämistä koskeva määritelmä. Siirtäminen käsittäisi kaikki toimenpiteet, joilla siirretään vesieläimiä, mukaan lukien kalojen pääsyn varmistaminen nousuesteen yläpuoliseen

vesistöön, pysyviä kalateitä lukuun ottamatta. Esimerkiksi muuna kuin kalatalousveloitteena nousuesteen yhteyteen sijoitettu laite olisi siirtämistä.

Ehdotetaan poistettavaksi merialuetta ja vaelluskalojen nousualuetta koskevat määritelmät. Näitä määritelmiä käytetään vain rajoitusalueen määrittämisessä eikä niiden säilyttämistä määritelmässä pidetä tarpeellisena.

3 § Rajoitusalue IPN- ja SAV-taudin leviämisen estämiseksi ja uusi liite 1

Ehdotetaan muutettavaksi 3 § siten, että rajoitusalueen muodostaisivat uuteen liitteeseen 1 sisältyvät vesialueet sekä pitopaikat, joihin tuleva vesi otetaan liitteessä 1 mainitulta alueelta. Liitteeseen 1 sisältyisivät Suomen alueella sijaitsevat vesialueet, jotka eivät ole sisävesialuetta, sekä Hiitolanjoen päävesistöalueella osat 03.01 (Hiitolanjoen alue) ja 03.05 (Torsanjärven valuma-alue). Suomen alueella sijaitsevat vesialueet, jotka eivät ole sisävesialuetta, vastaisivat sisällöltään voimassa olevassa päätöksessä mainitut merialue ja vaelluskalojen nousualue. Hiitolanjoen päävesistöalueen osat ovat uusia. Patojen purkamisen jälkeen Laatokan lohi pääsee nousemaan Venäjältä näihin vesistöalueisiin aiheuttaen merialueeseen verrattavan tautiriskin.